

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Saoedi worden om geneeskunde te kunnen studeren?

nuffic

6

jaargang 14 | april 2007

PLEIDOOI VOOR SOEPELER TOELATINGSBELEID KENNISMIGRANTEN | KLINKENDE MUNT VOOR ARME LANDEN? | INDONESISCHE TECHNEUTEN MEER DAN WELKOM | JAARCONGRES NUFFIC: MIGRATIE HOORT BIJ NEDERLAND | HET BELANG VAN SUMMER SCHOOLS | ALUMNUS

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek. *Transfer* is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie
Els Heuts (hoofdredactie)

Aan dit nummer werkten mee
Wammes Bos, Annemieke Bosman, Jan Anthonie Bruijn, Dorrit van Dalen, Han van der Horst, Judith Janssen, Laura Kors, Yvonne van der Meent, Martine Postma, Vera Ros, Klari Simonet, Jeroen Torenbeek, Robert Visscher

Beeld
Roel Burgler, Philip Driessen, Marc de Haan, Laura Kors, Serge Ligtenberg, Nout Steenkamp, De Stentor/Tom van Dijke

Redactieraad
Madeleine Gardeur (Universiteit van Groningen), Joep Huiskamp (Technische Universiteit Eindhoven), Yvonne van de Meent, Fred Paats (ITC), Janina Victor (Nuffic)

Redactieadres
Nuffic, postbus 29777, 2502 LT Den Haag, tel. 070 – 426 0126, fax 070 – 426 0399, e-mail eheuts@nuffic.nl

Abonnementen
e 64 per jaar. Meer abonnementen: prijs op aanvraag. Abonnementsprijs België, Ned. Antillen e 69. Abonnementsprijs buitenland e 82. Losse nummers e 11. Abonnementen kunnen schriftelijk tot uiterlijk 1 augustus van het lopende abonnementsjaar worden opgezegd. Bij niet tijdige opzegging wordt het abonnement automatisch met een jaar verlengd.

Abonnementenadministratie
Nuffic, Transfer, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag, tel 070 – 426 0271

Advertenties
Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out
Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal (www.makingwaves.nl)

Druk
Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen
Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen uit *Transfer* is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de hoofdredactie.

Foto omslag
Saoedische studenten geneeskunde in Maastricht
Foto: Philip Driessen

Transfer 7 verschijnt op 27 april 2007.

Een internationale blik

“In Den Haag ontbreekt het aan respect voor de wetenschappelijke instellingen”, betoogde Ronald Plasterk vorig jaar juni in een interview met *Transfer*. Dat lag volgens hem aan de politieke top met personen als Balkenende, Pechtold en Verhagen die vele jaren nodig hadden om een studie geschiedenis of rechten te voltooien. “In dit instituut staan ze om kwart over zes nog te werken. Het is de hoogste tijd dat het beeld dat een aantal politici heeft van onderzoekers die wat aanrommelen, wordt bijgesteld”, stelde Plasterk.

Nu heeft hij zelf zitting genomen op het regeringspluche. De universiteiten hebben enthousiast gereageerd op zijn benoeming als minister van OCW, met hoger onderwijs en wetenschap in zijn portefeuille. Eindelijk weer een bewindsman die het universitaire bedrijf van binnenuit kent. De hogescholen zijn gematigd positief en hopen dat de nieuwe minister zich ook met het hbo zal kunnen identificeren.

Plasterk staat bekend als kritisch en voortvarend en is zeer internationaal georiënteerd. Ook al ageerde hij tegen de Europese grondwet, als wetenschapper kent hij het belang van internationale samenwerking. In datzelfde interview in *Transfer* brak hij dan ook een lans voor een soepeler toelatingsbeleid voor kennismigranten. “Het echte probleem is natuurlijk dat andere ministeries niet willen meewerken aan een goede regeling”, aldus Plasterk. Intussen wordt de noodzaak om buitenlandse kenniswerkers eenvoudiger toe te laten, alleen maar groter. Het Nederlands bedrijfsleven zit te springen om jong talent. Het project Existente speelt daarop in. Indonesische topstudenten volgen hier een vierde jaar hbo-techniek om daarna de Nederlandse arbeidsmarkt op te gaan. De Indonesische studenten willen graag onze kenniseconomie versterken, vertellen zij in deze *Transfer*. De vraag is of dat ook gaat gebeuren. Dat staat of valt namelijk met de medewerking van de overheid. Want als beginnende hbo'ers verdienen de Indonesiërs te weinig om aan de inkomenseis van 34.000 euro te voldoen. Een testcase voor de nieuwe minister om woorden in daden om te zetten?

ELS HEUTS
eheuts@nuffic.nl

8

Saoedi's hoeven niet te loten

Saoedi-Arabië is druk bezig getalenteerde studenten uit te zenden naar opleidingen over de hele wereld. Ook naar Nederland; de komende jaren zullen honderden Saoedi's hier geneeskunde komen studeren. De eerste tachtig zijn inmiddels aangekomen. Kan dat zomaar, buiten de numerus fixus om?

12

Migratie hoort bij Nederland

In 1650 bestond de bevolking van Amsterdam voor 40 procent uit mensen die in het buitenland geboren waren. Migratie, integratie en internationale mobiliteit zijn van alle tijden, betoogt migratiehistoricus Wim Willems. Hij spreekt op 3 april tijdens het jaarcongres van de Nuffic.

18

Indonesische technici meer dan welkom

Het Nederlandse bedrijfsleven zit te springen om technisch personeel, maar Nederlandse jongeren worden liever manager. Het project Existente – een initiatief van het ministerie van OCW en de HBO-raad – haalt slimme Indonesische techniekstudenten naar Nederland.

21

Klinkende munt voor arme landen?

Universiteiten schermen, als het uitkomt, vaak met hun betrokkenheid bij ontwikkelingslanden. Hoeveel geld ze daar uit eigen middelen – dus los van subsidies – voor over hebben, is niet gemakkelijk vast te stellen. Transfer doet een poging.

En verder

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 11 'Laat kenniswerkers eenvoudiger toe'
15 Column Jan Anthonie Bruijn 16 Onderzoek zonder grenzen 24 Vliegende Hollander
26 Alumnus 28 Opinie 30 Agenda

3TU nog binnenlandse aangelegenheid

Het buitenland zal voorlopig nog niet heel veel merken van de federatie die de drie technische universiteiten onlangs hebben opgericht. De Technische Universiteit Delft, de TU Eindhoven en de Universiteit

Twente zullen in het buitenland zeker de komende tijd nog ieder onder hun eigen naam blijven optreden. “We gaan niet ons eigen merk afschaffen voor een merk dat in het buitenland niemand kent”, zegt Hans van Luijk,

collegevoorzitter van de TU Delft. Pas naarmate het ‘merk’ 3TU bekender wordt, kan het in het buitenland voor marketingdoeleinden worden gebruikt. “Maar dat is een heel geleidelijk proces”, benadrukt Van Luijk. Zijn collega in Eindhoven, Amandus Lundqvist, denkt dat de kansen voor 3TU sowieso vooral binnenlands zijn. “Je moet je als 3TU profileren daar waar dat zinvol en toepasselijk is. Dat is het vooral in de contacten met de overheid en het Nederlandse bedrijfsleven”, zei hij in februari in de bladen van de drie universiteiten. Toch kan het buitenland volgens Lundqvist wel profiteren van de intensievere samenwerking tussen de TU’s. “Ik kan me voorstellen dat ik nu, als ik in China ben, tegen sommige mensen zeg: voor dit of dat moet je niet bij ons zijn, maar kun je beter naar Delft gaan. Zoiets zou ik vroeger, toen we concurrenten waren, minder snel hebben gedaan.” (MP)

Foto: Nout Steenkamp

Bijbaantje nekt Marokkaanse student

Een Marokkaanse informaticastudent is zijn verblijfsvergunning kwijtgeraakt omdat hij te veel heeft gewerkt bij Ikea. Volgens de regels mogen niet-EU-studenten wekelijks maximaal tien uur werken. Moncif Ghezza, vierdejaars aan de TU Delft, werkte gedurende enkele jaren meer, om schulden af te lossen, zo vertelt hij in het TU-blad *Delta*. Die schulden zou hij hebben moeten maken omdat hij zijn visum, dat elk jaar moet worden vernieuwd, de laatste jaren steeds een paar maanden te laat had gekregen. “In die maanden mocht ik niet werken en moest ik schulden maken”, zegt Ghezza, die al acht jaar in Nederland is.

Volgens de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) is het visum slechts één keer te laat

verstrekt en werkte Ghezza soms ook zonder verblijfsvergunning. De student ontkent dat. Zijn advocaat vindt dat de IND te krampachtig met de regels omgaat.

De Tweede-Kamerfractie van GroenLinks wil vragen over de kwestie stellen aan Onderwijsminister Plasterk. “Een high-potential die hier studeert, zou moeten kunnen bijverdienen zolang dat zijn studie niet negatief beïnvloedt”, vindt fractiemedewerker Peter van Dijk. John Stals, van het International Office in Delft, vindt het jammer voor Ghezza, maar zegt in *Delta* dat de regels duidelijk genoeg zijn. Ghezza mag tijdens de bezwaarprocedure in Nederland studeren, maar niet werken. (VR)

Groningen doet 't meest voor arme landen

Van alle Nederlandse universiteiten heeft de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) het meest eigen geld over voor samenwerking met ontwikkelingslanden. De RUG besteedt uit de eerste geldstroom en uit fondsenwerving jaarlijks naar schatting 750.000 euro aan beurzen voor studenten en promovendi uit arme landen. Dat blijkt uit een inventarisatie van *Transfer*. Met dat bedrag loopt de RUG vóór de andere universiteiten uit: de nummer twee op het lijstje, de Technische Universiteit Delft, maakt dit jaar nog niet de helft vrij voor samenwerking met arme landen. En de 350.000 euro die de TU Delft hiervoor in 2007 uittrekt, is ook nog eens een eenmalige actie.

De Universiteit Maastricht (150.000 euro), de Radboud Universiteit Nijmegen (125.000) en de Universiteit Utrecht (120.000) hebben wel structureel eigen geld beschikbaar voor samenwerking met en studenten uit arme landen. Dat geldt ook voor de Vrije Universiteit Amsterdam (100.000 euro) en de Universiteit Leiden (75.000). Aan de overige universiteiten worden de contacten met arme landen bekostigd uit subsidies, bijvoorbeeld in het kader van de programma's NPT (capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden) en NFP (studiebeurzen voor mensen uit die landen), die door de Nuffic worden beheerd (zie ook pagina 21 t/m 23). (MP)

CORRECTIES & AANVULLINGEN

In *Transfer* 5 wordt in het artikel ‘Nieuwe beurs voor reislustige topstudent’ gemeld dat de Nuffic voortaan elk jaar een beurs mag uitreiken van 10.000 euro. Dat is niet correct. Het gaat om een bedrag van 25.000 euro.

‘Onderzoekers kruipen vanzelf naar elkaar toe’

De overheid hoeft internationale samenwerking tussen wetenschappelijk onderzoekers niet te sturen. Dat zei de nieuwe minister van Onderwijs, Ronald Plasterk, begin maart op een bijeenkomst van de universiteitenvereniging VSNU en de studentenbonden ISO en LSVb. “Goeie onderzoekers kruipen altijd naar elkaar, ook over de grenzen heen”, meent Plasterk. Daar hoeft de overheid volgens hem weinig aan te

doen, behalve dan door op te treden als dienstverlener. “Je kunt het proces versterken door het te faciliteren, maar de overheid hoeft die clustering niet te sturen.” De minister is niet enthousiast over het plan om het hoger onderwijs gedeeltelijk te financieren via leerrechten. Studenten zijn volgens hem niet erg geneigd om in de eerste jaren van hun studie vanwege de kwaliteit over te stappen van de ene naar de

andere universiteit. “Ze wonen voor het eerst zelfstandig, bouwen net een nieuw leven op. Ik denk niet dat studenten zo snel stemmen met hun voeten.” Op de bijeenkomst presenteerden ISO en LSVb gezamenlijk een aantal wensen. Ze willen meer maatwerk voor studenten, meer onderzoeksplaatsen aan universiteiten en daarbuiten, en meer geïnspireerde, goede onderzoekers als docenten. (DVD)

Ronald Plasterk tijdens een van zijn eerste optredens als de nieuwe minister van OCW. Foto: Serge Ligtienberg

Windesheim promoot internationalisering

Hoofd, schouders, knie en teen: wie kent dit kinderliedje nog? Ruim honderd mensen zongen het vorige maand in maar liefst 21 talen op de Christelijke Hogeschool Windesheim in Zwolle. Het optreden – waarmee een wereldrecord werd gevestigd – was de ludieke afsluiting van de inter-

nationale projectweek ‘Windesheim Worldwide Lesgeven: een wereldvak!’.

Met de projectweek wilde Windesheim internationalisering – zowel at home als wereldwijd – meer onder de aandacht van de studenten aan de lerarenopleidingen brengen. Behalve de geslaagde wereldrecordpoging *Hoofd, schouders, knie en teen* waren er optredens van muziekgroepen, dansers, rappers en cabaretiers. Het ‘serieuze’ programma omvatte workshops en lezingen van gastdocenten uit Europa, Azië, Latijns-Amerika en Afrika, over verschillende onderwijssystemen en onderwerpen als interculturele communicatie en lesgeven in het buitenland. Aan de hand van dat programma gingen de studenten, voor wie de projectweek een verplicht studieonderdeel was, aan de slag met een lesplan voor hun stageschool. De projectweek werd mede georganiseerd door Edukans en Stichting Oikos, hulporganisaties op het gebied van onderwijs en ontwikkelings-samenwerking. Volgend jaar wordt Windesheim Worldwide opnieuw gehouden. (VR)

Foto: De Stierbar/Tom van Dijke

‘Hoofd, schouders, knie en teen’ klonk in 21 talen tijdens de internationale projectweek van Hogeschool Windesheim in Zwolle

Instellingen voorzichtig met offshore-onderwijs

Nederlandse hogescholen en universiteiten beschouwen offshore-onderwijs als een uitdagende en de meest vergaande vorm van internationalisering, maar zijn voorzichtig met het ontwikkelen van activiteiten op dit gebied. Dat concludeert het Twentse instituut CHEPS uit een onderzoek onder opleidingsdirecteuren van acht Nederlandse instellingen. Redenen voor de terughoudendheid zijn verschillen in wetgeving, bureaucratie en grote investeringen in geld, (reis)tijd en het creëren van vertrouwen tussen partnerinstellingen en een open mind bij

betrokkenen. Verder vallen de mogelijkheden van ICT en e-learning voor offshore-onderwijs tegen; ICT-toepassingen hebben vooral een ondersteunende functie. Offshore-onderwijs is onderwijs dat (gedeeltelijk) in het buitenland wordt aangeboden. Voorbeelden zijn joint degree-opleidingen en buitenlandse vestigingen. Hogescholen gaan daarin het verst. Zo heeft de Christelijke Hogeschool Nederland (CHN) campussen in Zuid-Afrika, Thailand, Qatar en (vanaf september) China en biedt Hogeschool Inholland economieopleidingen aan in Suriname.

“Universiteiten zijn meer met onderzoek bezig. Ze zijn vooral daarmee internationaal actief”, denkt CHEPS-onderzoeker Jarno Deen. “Voor een instelling als CHN, die hier niet meer kan uitbreiden, vormt offshore-onderwijs dé mogelijkheid om te groeien en internationaal onderwijs aan te bieden.” Als belangrijkste redenen voor offshore-activiteiten noemen de instellingen internationale (ontwikkelings)samenwerking, kennisuitwisseling en opbouw van een internationaal profiel. (VR)

Nederland trekt minder Chinezen

Het aantal Chinese studenten in Nederland is dit studiejaar met vierhonderd gedaald ten opzichte van het topjaar 2004-2005. Dat blijkt uit cijfers van de Nuffic. Dit jaar studeren ongeveer 3.500 Chinezen in Nederland, in 2004-2005 waren dat er nog 3.903. Met de daling komt een einde aan de gestage toename van het aantal Chinese studenten in Nederland de afgelopen jaren; tussen 2002 en 2005 verdubbelde de instroom bijna.

Volgens Eric Richters van de Nuffic komt de daling vooral doordat in China zelf, en in de regio daaromheen, steeds meer opleidingen worden aangeboden. Chinezen die een studie in het buitenland overwegen, worden daarvoor steeds kritischer. Ook de kwaliteit van het Chinese onderwijs is gestegen. Daarnaast hebben Nederlandse onderwijsinstellingen sinds 2004 hun kwaliteitseisen voor Chinese studenten verhoogd.

De afname betreft vooral technische bacheloropleidingen en het hoger beroepsonderwijs. Het aantal Chinese masterstudenten is tussen vorig jaar en dit jaar wel iets gestegen, vooral in de niet-technische sector, maar over de gehele linie tekent zich ook in het wetenschappelijk onderwijs een daling af. De meeste Chinezen staan momenteel ingeschreven bij Wageningen Universiteit (252 studenten), de TU Delft (244) en de Hogeschool Inholland (237). Cijfers over niet-bekostigd onderwijs zijn niet bekend. (VR)

In China worden steeds meer opleidingen aangeboden

Foto: Marc de Haan

Buitenlands nieuws

De Europese Commissie gaat strenger optreden tegen lidstaten die de toegankelijkheid van hun hoger onderwijs voor buitenlandse studenten beperken. De commissie wil dat alle EU-burgers een vrije keuze kunnen maken in hun opleiding en daarbij niet beperkt worden door nationale regels. De nieuwe beleidslijn had meteen gevolgen: Oostenrijk en België ontvingen in januari een schriftelijke waarschuwing van de Commissie. Zo'n ‘letter of formal notice’ is de eerste stap naar een mogelijke procedure voor het Europese hof. België maakt zich volgens de commissie schuldig aan discriminatie van buitenlandse geneeskundestudenten. Vorig jaar nam het parlement een wet aan die moet garanderen dat zeventig procent van de geneeskundestudenten in het land Belg is. Dit om de grote stroom studenten vanuit vooral Frankrijk te beperken. Oostenrijk doet iets soortgelijks. Het land staat slechts twintig procent internationale studenten toe aan zijn universiteiten. De landen krijgen twee maanden de tijd om te reageren op de brief van de Commissie.

In Nieuw-Zeeland zijn de afgelopen jaren bijna 250 internationale studenten het land uitgezet omdat ze illegaal werkten, niet langer studeerden of de wet overtraden. Ook werden studenten uitgezet omdat hun visum was verlopen. Eén student had zelfs een escorte van twee agenten nodig om hem te bewegen het land te verlaten. The Dominion Post uit Wellington maakt zich druk om de hoge kosten die met deze uitzettingen gemoeid zijn. Er werd bijna 500.000 dollar uitgegeven aan het terugsturen van de ongewenste vreemdelingen. Op het totaal aan inkomsten valt dit bedrag echter in het niet, geeft ook de krant toe. De Nieuw-Zeelandse schatkist werd in de afgelopen twee jaar met twee miljard dollar gespekt door de komst van buitenlandse studenten. Buurland Australië gaat strengere eisen stellen aan zijn inkomende studenten. Uit onderzoek blijkt dat veel van de – vooral Aziatische – buitenlandse studenten in het land onvoldoende Engels spreken. 34 procent van de afgestudeerde studenten met een verblijfsvergunning scoort ronduit slecht op hun IELTS. Zo slecht dat ze nooit hadden mogen worden aangenomen op een universiteit, vindt een universiteitsprofessor. Australië heeft hierop besloten de regels strenger te maken. Buitenlandse studenten die downunder willen studeren, zullen vanaf juli volgend jaar een moeilijkere Engelse test moeten afleggen. (JJ)

SAOEDISCHE REGERING STUURT STUDENTEN

LIEVER NIET NAAR DE RANDSTAD

‘zo kweek je volwassen Arabieren’

Aan de universiteiten van Groningen en Maastricht studeren sinds januari circa tachtig Saoedische geneeskundestudenten. Hun komst – buiten de numerus fixus om – heeft al tot Kamervragen geleid.

Wat is precies de achtergrond van de afspraken tussen Nederland en Saoedi-Arabië?

“Moet je nu maar Saoedi worden als je drie keer bent uitgeloot voor geneeskunde? Ja, dat soort vragen kunnen we verwachten”, bevestigt Albert Scherpier, directeur van het onderwijsinstituut geneeskunde aan de Universiteit Maastricht. De vraag werd gesteld door een briefschrijfster in Trouw, naar aanleiding van de komst, eind januari, van een flink aantal geneeskundestudenten uit Saoedi-Arabië. En zij is niet de enige die zich druk maakt over de aangekondigde 560 extra studenten voor wie de numerus fixus kennelijk niet geldt. Ook in de Tweede Kamer zijn al vragen gesteld aan de nieuwe ministers van Onderwijs en Volksgezondheid. Die zullen met de beantwoording weinig problemen hebben, althans voorzover het om de feiten gaat. Zo betreft het niet 560 studenten in een keer, maar jaarlijks een groep van ongeveer tachtig Saoedische studenten, min of meer gelijkelijk verdeeld over de medische faculteiten in Groningen en Maastricht. De Saoedi's betalen voor hun studie een flinke som, en ze verdringen de Nederlandse studenten niet van stageplaatsen voor coassistenten, want die zijn er genoeg, verzekeren beide instellingen. Maar hoe zit het dan met die numerus fixus? Riepen de geneeskundefaculteiten niet altijd dat de grens van hun opleidingscapaciteit was bereikt als het kabinet het officiële aantal studenten weer eens verhoogde? Dat mag zo zijn, maar de studentenstop bij genees-

kunde is in feite een (politieke) arbeidsmarktfixus, op basis van de landelijk bepaalde behoefte aan artsen. “Afgesproken is nu”, zegt de Maastrichtse bestuursvoorzitter Jo Ritzen, “dat de Saoedi's na hun afstuderen terug moeten naar hun land, en dus niet in Nederland aan het werk zullen gaan. Dat is vastgelegd in het contract van de twee universiteiten met het ministerie van OCW en de Saoedische regering”.

Winst

Blijft de vraag hoe de twee faculteiten zo makkelijk zo veel extra studenten kunnen verstouwen.

Een deel van het antwoord ligt in het tarief dat hun wordt berekend. Sibrand Poppema, geneeskundedecaan in Groningen: “We rekenen met een kostprijs van zo'n 20.000 euro per jaar voor één student, maar dan ga je ervan uit dat de opleiding er al helemaal staat, inclusief de gebouwen, alles. Dat is natuurlijk het geval, en de Saoedi's betalen 32.000 euro per jaar, dus

daar zit dan de winst. Niet helemaal, want ze hebben extra begeleiding nodig, maar toch.”

Volgens Ritzen was het tarief ook voor het ministerie een belangrijk punt. “Een van de vragen op het ministerie was: gaan deze studenten meeprofiten van Nederlandse subsidies? Niet als we de echte kostprijs berekenen, hebben wij gezegd, dus inclusief de infrastructuur en dan nog iets erbovenop.”

Voor dat extra geld, klinkt het in Groningen en

“Wij begrijpen de

westerse beschaving

beter dan andersom”

Foto: Philipp Dreissen

Saoedi-Arabië heeft een enorm tekort aan eigen artsen

Maastricht, is het nu mogelijk om waar nodig extra personeel aan te stellen en bij ziekenhuizen stagecapaciteit in te kopen. Bovendien vormen de Saoedi's op termijn een soort verzekering, zegt decaan Poppema. Vroeg of laat, verwacht hij, zal de landelijke numerus fixus weer naar beneden gaan. “En dan hebben de individuele faculteiten een overcapaciteit. Ik was al bezig me te oriënteren op internationale werving. Toen kwam dit langs.”

11 september

Dat langskomen moet voor een deel letterlijk worden genomen. De eerste contacten met Saoedi-Arabië zijn gelegd via het Energy Delta Institute (EDI), een onderzoeks- en trainingsinstituut van de RUG en de Gasunie op het gebied van gaswinning en de wereldwijde gasmarkt. Het Russische Gazprom is een belangrijke partner. Zelfstandig bedrijfsconsulent Johan Terwel, die zowel contacten met het EDI als in Saoedi-Arabië heeft (“Ik ben daar adviseur van de koning, van enkele prinses”) claimt dat hij de Saoedi's ervan heeft overtuigd hun studenten naar Europa en met name Nederland te sturen. Terwel: “Ze sturen ze al jaren overal heen, Australië, Maleisië, ook de VS en het Verenigd Koninkrijk. De verhoudingen met die twee laatste zijn sinds 11 september moeilijker geworden. Toen heb ik ze op Nederland gewezen.”

Twee Saoedische missies, in 2005 en 2006, waarbij niet alleen Groningen en Maastricht maar ook Delft en Leiden zijn bezocht, hebben nu geresulteerd

in de komst van een grote groep. Volgens Terwel is dat nieuw. “Overall elders gaat het om individuele studenten, vaak verspreid over het land. In Frankrijk en Duitsland is dat bijvoorbeeld zo, daar is weinig onderling contact en dat werkt demotiverend. Daarom is nu gekozen voor een groepsgewijze aanpak. Het is een pilotproject.”

Culturele uitwisseling

Over de achtergronden van het Saoedische beleid is weinig rechtstreekse informatie te krijgen. Groningen verwijst naar de Saoedische cultureel attaché in Bonn, die de studenten in West-Europa begeleidt. De man in kwestie, dr. Abdullah bin Habeeballah bin Abdullah Juma, komt aan de telefoon, verzoekt om het doopceel van verslaggever en publicerend blad, dan om schriftelijke vragen, maar besluit een paar dagen later dat de ambassade in Den Haag een betere gesprekspartner is. Die zwijgt vervolgens in alle talen, ondanks telefonische en e-mailpogingen. Dat betekent dat alleen een optreden van de Saoedische ambassadeur tijdens de opening van het academisch jaar aan de Universiteit Maastricht, jongstleden september, enig inzicht kan geven. Dr. Waleed A. Elkhereiji zei toen volgens universiteitsblad *Observant* dat het zijn land niet alleen gaat om kennisvergaring, maar zeker ook om culturele uitwisseling. Hij hoopt daarom over enige tijd westerse studenten in Saoedi-Arabië te kunnen verwelkomen, “want wij begrijpen de westerse beschaving beter dan andersom.”

Consultant Terwel vult het informatiegat: “Ze sturen niet alleen medische studenten op pad, ook technische en studenten van andere disciplines. Er zijn al contacten met de technische universiteiten, met Wageningen (voeding), en Leiden (rechten). Wat die medische studenten betreft: Saoedi-Arabië heeft een enorm tekort aan eigen artsen; 80 procent komt van elders, vooral uit Egypte. De ziekenhuizen zijn van dubieuze kwaliteit, het handjevol medische faculteiten stelt weinig voor. Men begint te begrijpen dat het anders moet, dat je niet alles aan buitenlanders moet overlaten. Owers waren altijd Pakistani, dat worden nu Saoedi's. Bankbedienden idem. Nederland heeft uitstekende medische opleidingen en een liberaal klimaat. Voor hen is dat een cultuurschok, maar zo kweek je volwassen Arabieren die straks goede posities kunnen krijgen. Dat is de achtergrond.”

Integreren

Waarom Groningen, waarom Maastricht? Omdat wij zo uitstekend scoren op de kwaliteitslijstjes, klinkt het in beide steden. Maar er is meer. De Groningse decaan Poppema: “De Saoedische regering stuurt ze liever naar de periferie dan naar de Randstad. Die wordt niet als het toppunt van de beschaving beschouwd, zal ik maar zeggen.”

Over en weer grossiert men in goede bedoelingen.

“De Saoedi's willen echt dat hun studenten integreren”, zegt de Maastrichtse onderwijsdirecteur Scherpbier. “Ze hebben er zelf op aangedrongen dat het onderwijs gewoon in het Nederlands plaatsvindt, tussen Nederlandse studenten, zodat ze de cultuur mee terug kunnen nemen. Aan de andere kant is ons ministerie van OCW vooral over de streep getrokken met het ideële argument dat een grotere Europese rol in het Midden-Oosten meer stabiliteit kan brengen.” Onderhandelaar Ritzen bevestigt dat, maar noemt ook een minder altruïstisch argument: “Het is goed voor de positie van de Nederlandse universiteiten. Dat hier flinke groepen Saoedi's komen, spreekt zich rond in de wereld.”

Intussen is de werkelijkheid in het hoge noorden en diepe zuiden wat prozaïscher. De Saoedische studenten blijken niet al te best te zijn voorgelicht. Zo laat de verplichte beheersing van het Engels nogal te wensen over. Reden voor de Nederlanders om binnenkort op het vliegtuig te stappen en ter plaatse de werving en voorlichting ter discussie te stellen. En verder was er wat publicitair gedoe over eventuele islamitische gevoeligheden omtrent lichamelijk onderzoek op elkaar. Dat laatste, verzekeren beide faculteiten, wordt flexibel opgelost. “We hebben wel vaker islamitische dames hier.”

WAMMES BOS

Foto: Philip Driessen

‘Laat kenniswerkers eenvoudiger toe’

Twee gezaghebbende adviesorganen hebben er onlangs bij het kabinet voor gepleit om de toelatingsprocedures voor buitenlandse kenniswerkers te versoepelen. Alleen zo kan Nederland een vooraanstaande kenniseconomie blijven, menen de ACVZ en de SER.

De laatste maanden worden de moeizame toelatingsprocedures voor buitenlandse kenniswerkers vanuit verschillende plekken in de samenleving op de agenda van het nieuwe kabinet geplaatst. Eerst klaagde de onderzoeksregio Eindhoven, dat ze door de immigratiewetgeving te weinig broodnodig talent kon aantrekken. Daarna kwamen kort achter elkaar de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) en de Sociaal-Economische Raad (SER) met adviezen om de toelating sterk te versoepelen. Beide organisaties benadrukken dat dit essentieel is als Nederland ernst wil maken met de ambitie een vooraanstaande kenniseconomie te blijven. Het rapport van de ACVZ concentreert zich op de problemen van buitenlandse studenten die in Nederland een diploma of graad halen. Nu mogen zij maximaal drie maanden naar werk zoeken, daarna moeten zij het land uit. De ACVZ stelt voor die periode te verlengen tot een jaar. Bovendien stelt ze een stevige verlaging voor van het minimumsalaris dat kenniswerkers moeten gaan verdienen, willen zij in aanmerking komen voor een verblijfstitel en een werkvergunning. Dat minimumsalaris is nu 46.000 euro bruto (34.000 voor personen jonger dan dertig).

De ACVZ wil daar voor hbo-afgestudeerden 26.000 euro van maken en voor academici 31.000; normale beginsalarissen voor afgestudeerden. De ACVZ wil het jonge afgestudeerden uit het buitenland daarnaast makkelijker maken om voor zichzelf te beginnen.

Puntensysteem

Het advies van de SER beoogt hetzelfde. Maar volgens de raad is het niet nodig om de geldende regels te wijzigen; het zou voldoende zijn als de regels consequent en zonder bureaucratie rompslomp werden toegepast. De SER bepleit daartoe de invoering van een puntensysteem, zoals veel traditionele immigratielanden, zoals Nieuw-Zeeland, kennen. Op grond van vakkennis en persoonlijke kenmerken krijgen gegadigden punten toegewezen. Wie boven een bepaald minimum uitkomt, kan in aanmerking komen voor een verblijfstitel en een werkvergunning. Ook zou de kandidaat-kennismigrant terecht moeten kunnen bij een enkel loket. Nu hebben de betrokkenen nog te vaak het gevoel dat ze in een doolhof terechtkomen. Juist de meest talentvolle kennismigranten haken daardoor af, omdat zij meer opties hebben dan Nederland alleen. De SER is tegen een apart regime voor kennismigranten uit ontwikkelingslanden. Met zo'n regime wil het kabinet braindrain uit arme landen tegengaan. De SER vindt dat alle arbeidsmigranten dezelfde behandeling moeten krijgen.

HAN VAN DER HORST

Het ACVZ-advies, met de titel Profijt van studiemigratiebeleid, is te vinden via www.acvz.com.

Het SER-advies, getiteld Arbeidsmigratiebeleid, is bereikbaar via www.ser.nl/persberichten.

HISTORICUS WIM WILLEMS OVER
MOBILITEIT EN INTEGRATIE

‘Ik stoer mij aan het maatschappelijk ongeduld’

Wim Willems: “De huidige generatie studenten beweegt zich wel heel makkelijk in het internationale circuit”

Foto: Serge Ligtberg

Migratie, integratie en internationale mobiliteit zijn van alle tijden, net als de angst voor primitieve vreemdelingen die het maatschappelijk leven ontwrichten. Tijdens het jaarcongres van de Nuffic blikt migratiehistoricus Wim Willems terug. Want iets meer historische reflectie kan de huidige angst voor ‘een tsunami van islamieten’ relativeren.

“Wie in de geschiedenis van zijn eigen familie duikt, stuit al snel op voorouders die van buiten de stads- of landsgrenzen komen”, schrijft Wim Willems in de eind vorig jaar verschenen bundel *Gelijkheid en onbehagen*. Door het verhitte debat over inburgering en integratie dat de laatste tijd wordt gevoerd, lijkt het wel of immigratie en multiculturaliteit uitsluitend fenomenen van de laatste veertig jaar zijn. Niets is minder waar, migratie is van alle tijden, betoogt de historicus. Als we de Bataven die bij Lobith ons land binnenvoeren en de grote volksverhuizingen met Hunnen en Visigoten in de hoofdrol even overslaan, stuiten we bijvoorbeeld aan het eind van de zestiende eeuw op 50- tot 100.000 Franssprekende immigranten uit de Zuidelijke Nederlanden. Op de vlucht voor de legers van Filips II streken zij neer in de Hollandse steden. Zo groeide het inwonertal van Leiden tussen 1585 en 1670 van 12.000 naar meer dan 70.000. In 1650 was 40 procent van de Amsterdamse bevolking in het buitenland geboren en rond 1800 was dat nog altijd een kwart. “Migratie is in de vaderlandse geschiedenis een structureel verschijnsel, net als het multiculturele karakter van de Nederlandse identiteit.”

Mobiele kaste

Samen met collega-hoogleraar Leo Lucassen trekt Wim Willems ten strijde tegen het nationale geheugenverlies dat leidt tot gepolariseerde debatten over de integratie van moslims. Iets meer historische reflectie kan de huidige angst voor ‘een tsunami van islamieten’ relativeren. De twee historici bezetten sinds 2005 samen de leerstoel sociale geschiedenis aan de Universiteit Leiden.

Na zijn proefschrift, over zigeuners in Nederland, deed Willems veel onderzoek naar de geschiedenis van Indische Nederlanders, die na de Indonesische onafhankelijkheidsoorlog werden ‘gerepatriëerd’. “Een vreemde term, want de meesten waren nog

nooit in Nederland geweest”, merkt hij op. Van de ruim 300.000 repatrianten vestigden er zich 50- tot 60.000 in Den Haag. “De overheid probeerde ze wel te spreiden, maar de Indische Nederlanders wilden het liefst in Den Haag wonen. Het was door de aanwezigheid van het ministerie van koloniën en handelshuizen een stad met Indische trekjes. Je had er veel pensions, winkels met tropische producten en restaurantjes waar Indisch eten werd geserveerd.” Den Haag was, toen de Nuffic zich er 55 jaar geleden vestigde, dus al een internationaal georiënteerde stad. Natuurlijk ook dankzij de hofcultuur die altijd internationaal is geweest. “Vanaf de Middeleeuwen bestond er een internationaal

mobiele kaste, die in het begin bestond uit rondtrekkende edelen en kloosterlingen. Later, toen de universiteiten ontstonden, waren het geleerden die door Europa zwierven. Maar dat noemde men natuurlijk geen migratie – je noemt prinses Máxima en prins Claus ook geen migranten. Dat heette mobiliteit.” Die mobiliteit was lang het voorrecht van een kleine elite. “Tegenwoordig vindt internationale uitwisseling op veel grotere schaal plaats. Studenten zijn nu al rondtrekkende geleerden. Toen ik in de jaren zeventig studeerde, gingen we echt niet naar internationale congressen. De huidige generatie studenten beweegt zich wel heel makkelijk in het internationale circuit.”

Gevaarlijke horden

De kleine mobiele elite werd geen strobreed in de weg gelegd, maar andere nieuwkomers – of het nu binnenlandse of buitenlandse migranten waren – werden zelden met open armen ontvangen. “In de zestiende en zeventiende eeuw werden mensen uit een andere stad al als vreemdeling beschouwd”, stelt Willems. “Ieren die door de hongersnoden naar Engeland trokken, werden daar beschouwd als een volstrekt andere mensensoort: boers, primitief, omgeven door

“De nadruk op assimilatie is een ontkenning van het feit dat mensen meerdere culturele paspoorten meedragen”

de Keltische mystiek en bovendien waren ze katholiek. En katholieken waren toen wat moslims nu zijn.” Ook de bewoners van de Franse Alpen en het Centraal Massief die vanaf het begin van de industrialisatie naar Parijs trokken, werden gezien als gevaarlijke horden die het maatschappelijk leven ontwrichtten. “Er is veel literatuur over de angst voor plattelanders. Men was bang dat zij zich niet zouden kunnen aanpassen aan het leven in de stad. Door het wegvallen van oude sociale verbanden zouden ze vervallen tot immoraliteit.” In Nederland kwam de grote trek van het platteland pas aan het eind van de negentiende eeuw op gang en werden Rotterdam, Den Haag en Amsterdam echte steden. “Ook hier leefde bij de burgerij de angst dat de plattelanders niet zouden aarden in de stad en tot onmaatschappelijk gedrag en criminaliteit zouden vervallen”, stelt Willems. “Onder de nieuwe stedelingen bevonden zich veel Duitsers, die men – net als de Polen nu – om economische redenen wel kon gebruiken, maar die wel ‘moffen’ werden genoemd.” Onmaatschappelijk gedrag werd met repressie de kop ingedrukt. “De zeventiende-eeuwse voorloper van een schaap ritueel slachten op je balkon, was vuil in de gracht gooien. Daar stonden hoge straffen op.” Achteraf bleken die angsten overtrokken. “Er zijn altijd mensen die zich niet weten aan te passen, maar de overgrote meerderheid doet dat wel. Het duurt een tijdje voor nieuwkomers zijn ingeburgerd, maar de meesten lukt het. De stad biedt natuurlijk veel meer kansen, op werk, op een opleiding.”

Inburgeringstraject

Voor de Indische Nederlanders was er voor het eerst structureel opvang. Zij kregen, ondanks de naoorlogse woningnood, woonruimte toegewezen, kregen extra voedselbonnen en werden geholpen bij hun integratie op de arbeidsmarkt. “Het waren echte inburgeringstrajecten, maar wel gruwelijk betuttelend. Uit angst voor onmaatschappelijk gedrag werden de Indische Nederlanders tot assimilatie aangespoord. Dat ging heel ver. Er kwam bijvoorbeeld elke week een maatschappelijk werker om te kijken of de mensen wel afstand deden van het rijst koken.” De Indische Nederlanders hebben, ondanks de inspanningen van de overheid, hun ontvangst als koud en kil ervaren. “De overheid bemoeide zich met de persoonlijke verhoudingen, kwam in het privé-domein. Daar moet je van afblijven”, vindt Willems. “Migranten ontlenden hun identiteit daaraan. De nadruk op assimilatie is een ontkenning van het feit dat mensen

meerdere culturele paspoorten meedragen. Je kunt niet tegen mensen zeggen: hang je identiteit maar als een kaftan aan de kapstok, gooi dat paspoort maar weg.” Met de Indische Nederlanders is het over het algemeen goed gekomen, net als met de Hindoestaanse Surinamers, die in de jaren zeventig naar Nederland kwamen. Met de kinderen en kleinkinderen van de Turkse en Marokkaanse arbeidsmigranten komt het volgens Willems ook wel in orde. “Het is onvoorstelbaar hoe snel vooral de jonge vrouwen een emancipatoire inhaalslag maken. Ik ben zelf een kind van de naoorlogse arbeidersklasse en behoor tot de eerste generatie hogeropgeleiden uit mijn milieu. Ik weet dus hoe lastig het is om zo’n emancipatieslag te maken. Als ik jonge Marokkaanse vrouwen in het hbo of aan de universiteit zie, denk ik: mijn hemel. Hun ouders komen uit een rurale omgeving, ze hebben een migratieproces achter de rug en zijn al doorgedrongen tot het hoger onderwijs. En ze bewegen zich net zo makkelijk in de internationale Angelsaksische cultuur aan de universiteit als autochtone studenten.”

Arbeiderskinderen

“Natuurlijk willen we dat de integratie nog sneller gaat, maar het tempo bepaalt de tweede en derde generatie zelf. Ik stoor me aan het maatschappelijk ongeduld. We moeten natuurlijk niet verwachten dat ze ineens de culturele voorhoede worden. Als arbeiderskinderen liepen we in de jaren zestig en zeventig ook niet voorop bij de studentenprotesten. We hobbelden achter de culturele elite aan en maakten dankbaar gebruik van de kansen die die elite creëerde.”

YVONNE VAN DE MEENT

Samen met Leo Lucassen publiceerde Wim Willems Gelijkheid en onbehagen; over steden, nieuwkomers en nationaal geheugenverlies en De krachtige stad.

JAARCONGRES NUFFIC

Migratiehistoricus Wim Willems is de keynote speaker tijdens het haardvuurdiner op het jaarcongres van de Nuffic op 3 en 4 april in het Steigenberger Kurhaus Hotel Scheveningen. Meer informatie via www.nuffic.nl/jaarcongres

Liever dood dan slaaf

Schaalvergroting is van alle tijden en is altijd een moeizaam proces geweest. Dat geldt momenteel voor de eenwording van Europa, maar gold lang geleden al voor de eenwording van het Koninkrijk der Nederlanden. Zo voerden in het jaar 1345 de Hollanders en de Friezen bloedig oorlog tegen elkaar. Een gedenksteen bij het Friese plaatsje Warns herinnert daaraan.

Schaalvergroting wordt gedreven door de technologie van transport en communicatie. Het bouwen van schepen maakte in 1345 de overtocht van de Hollanders over de Zuiderzee mogelijk, waarna zij de Friezen aanvielen. Andere uitvindingen verminderten in de afgelopen eeuw de kosten van transport en communicatie met 90 procent. Vandaag is het de microtechnologie, met de computer als uitvloeisel, die snelle en vrijwel kosten- en tijdloze communicatie en transport van informatie en geldstromen mogelijk maakt. In de komende tijd zal de nanotechnologie voor een nog veel grotere revolutie zorgen. De gevolgen kennen benamingen als (inter-)nationalisering en globalisering. En daarbij keert onze ‘allofobie’, de angst voor het andere, die ons evolutionair heeft beschermd, zich tegen ons. Juist de ongelimiteerde mogelijkheden voor communicatie en transport brengen ons immers in hoog tempo steeds meer in contact met dat ‘andere’. Bevolkingsgroepen migreren, talen vervloeien, culturen versmelten en economieën fuseren. Dat is ongemakkelijk, maar wel een feit en bovendien niets nieuws. Wel nieuw is de hoge en steeds verder toenemende snelheid waarmee dit gebeurt. De wereld wordt in een enorm tempo kleiner, met grote gevolgen. Als wij onze hoge sociaal-culturele en economische standaard willen behouden, dan zullen wij mee moeten doen en nieuwe generaties goed moeten voorbereiden. Dat kan en moet door internationalisering van het onderwijs. Het vereist een grote *sense of urgency*. Het bestaat niet (alleen) uit het regelen van wat inter-

nationale stages en leerlijnen voor topleerlingen in topopleidingen, het binnenhalen van groepjes buitenlandse studenten met geld, het zich uitsluitend richten op Europa of het plakken van de benamingen ‘bachelor’ en ‘master’ op bestaande curriculumonderdelen. Het betekent vooral ook: leerlingen vanaf het basis-onderwijs laten kennismaken van andere talen, wereldculturen en de geschiedenis daarvan; hen inhoudelijk voorbereiden op het omgaan met hun eigen allofobie; accepteren dat cultuur en taal veranderlijk zijn; virtuele en fysieke wereldwijde transculturele ervaringen aanbieden in alle onderwijssectoren; internet en *smartboards* in alle klassen vanaf groep 1; volop aandacht besteden aan alle aspecten van internationaal ondernemerschap in de gehele beroepskolom; internationale leerwegen bereikbaar maken voor alle jongeren; ranking, toetsing, titulatuur, diploma’s, accreditatie en de bachelor-mastercesuur internationaal afstemmen, zodat studenten kunnen kiezen en reizen; en hierbij praktische ondersteuning bieden, vanuit de EU en de samenwerkende intermediaire organisaties (Europees Platform, Cinop en Nuffic), aan alle leerlingen, docenten en instituten in alle onderwijssectoren, dus ook in het vmbo en het mbo, op basis van prestatieafspraken met het ministerie van OCW. Schaalvergroting is van alle tijden. Op de gedenksteen in Warns staat geschreven: ‘leaver dea as slaef’: liever dood dan slaaf. Het geeft aan hoeveel gevaar de Friezen zagen in wat later gewaardeerde landgenoten zouden worden. Hoewel...?

JAN ANTHONIE BRUIJN

Jan Anthonie Bruijn is hoogleraar aan de Universiteit Leiden en lid van de Onderwijsraad. Hij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: Mark Rutte, VVD-fractievoorzitter in de Tweede Kamer en oud-staatssecretaris van Onderwijs.

ROTTERDAMSE WIJSGEREN VERGETEN NEDERLANDSE TRADITIE NIET

‘Buitenlanders komen Nederlandse filosofen bestuderen’

Wie internationalisering zegt, denkt allereerst aan studenten die de grens over gaan. Maar hoe internationaal van samenstelling zijn onderzoeksgroepen op de Nederlandse universiteiten? En welke visie zit daarachter? Transfer bezoekt dit seizoen onderzoekers op negen universiteiten. In deel 6 van deze serie de faculteit Wijsbegeerte van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Jos de Mul, hoogleraar wijsbegeerte in Rotterdam, wordt omringd door eerbetonen aan de belangrijkste Nederlandse filosoof allertijden. Vanachter zijn bureau kijkt hij uit op de Erasmusbrug. De meters-grote handtekening van de wijsgeer prijkt een paar verdiepingen boven zijn kantoor op het hoofdgebouw van de Erasmus Universiteit. Erasmus was een echte internationale filosoof; hij reisde veel en verbleef lang in Italië en Frankrijk. De Mul en zijn collega's treden met hun onderzoek in zijn voetsporen, want ook de faculteit Wijsbegeerte is internationaal georiënteerd. Tegelijkertijd besteedt de faculteit veel aandacht aan Erasmus en Spinoza, kopstukken van de Nederlandse filosofie. “We voeren een tweesporenbeleid”, zegt De Mul.

Enerzijds stimuleert de faculteit de medewerkers om te publiceren in internationaal vooraanstaande tijdschriften, zodat ze meedoen aan het internationale debat. “Filosofie is een relatief klein vakgebied, waarin veel specialisten werken. Daardoor komt het voor dat slechts vier mensen in Nederland zich bezighouden met hetzelfde onderwerp. Dan moet je wel internationaal publiceren.”

Anderzijds meent de faculteit dat filosofen zich horen te mengen in het publieke debat. De Mul schrijft regelmatig opiniestukken in *NRC Handelsblad*, net zoals collega's Fred Muller en Ger Groot. “We worden door de gemeenschap betaald. Het is daarom onze culturele taak om een bijdrage te leveren aan het

debat in Nederland, door Nederlandstalige opiniestukken en boeken te schrijven. Onze medewerkers refereren daarin vaak aan hun onderzoek, waardoor meer mensen weten wat we hier doen. Ik verzet me er dan ook sterk tegen dat Engelse publicaties vaak hoger worden aangeslagen dan Nederlandse.”

Afrikanen

Het tweesporenbeleid is ook terug te vinden in de onderzoeksgebieden. Sommige onderzoeksgroepen houden zich bezig met internationale onderwerpen, bijvoorbeeld wetenschapsfilosofie en techniekfilosofie. Andere onderwerpen zijn lokaler, zoals de geschiedenis van de wijsbegeerte in Nederland.

“Ik verzet me ertegen dat Engelse publicaties hoger worden aangeslagen dan Nederlandse”

Van zowel Nederlandse als buitenlandse hoogleraren wordt verwacht dat ze Nederlands kunnen spreken, lezen en schrijven. “Omdat het ons beleid is ook de hoogleraren in

te zetten in de Nederlandstalige bachelor en omdat ze moeten kunnen functioneren in het faculteitsbestuur”, zegt De Mul. Vacatures voor hoogleraren worden daarom eerst in Nederlandse kranten gepubliceerd.

Buitenlanders zijn vooral te vinden onder de promovendi. Van de 59 promovendi zijn er 29 Nederlands. De anderen komen van over de hele wereld, onder meer uit Portugal, Duitsland, Finland en Kameroen. “We hebben langere tijd een Duitse, Engelse en Finse hoogleraar gehad, die hun eigen nationale netwerk

inbrachten. Een van onze hoogleraren onderzoekt Afrikaanse filosofie, daarom hebben we een aantal Afrikanen als promovendi.”

De verscheidenheid onder de postdocs, docenten en hoogleraren is minder groot. Vooral de Belgen vallen hier op. Van de zeven postdocs komen twee niet uit Nederland: een Italiaan en een Belg. Van de acht ud's zijn er twee Belgisch en onder de zeven hoogleraren is één Belg – de enige niet-Nederlandse hoogleraar. “Voor een Belg is de stap minder groot om naar Nederland te komen dan voor een Amerikaan. De taal speelt een belangrijke rol. Belgen passen zich ook makkelijk aan aan het Nederlandse onderwijsstelsel, dat voor een Brit of Amerikaan vaak onoverzichtelijk is. We willen ook dat medewerkers bekend zijn met de continentale filosofische traditie en de angelsaksische. Nederland en – in mindere mate – België hebben altijd tussen die twee tradities ingestaan en hebben van beide stromingen goede kennis.”

Omgekeerd provincialisme

De Mul zag dat internationalisering ook kan doorslaan. “Enkele decennia geleden werd vanuit een soort omgekeerd provincialisme bijna geen aandacht besteed aan Nederlandse filosofen”, zegt hij. “Terwijl Nederland een belangrijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis van filosofie, bijvoorbeeld omdat filosofen als Descartes en Spinoza hier woonden. Nu komen juist buitenlanders hierheen, om Nederlandse filosofen te bestuderen.”

De hoogleraar verwacht dat de vaste staf in de nabije toekomst internationaler zal worden. “Een aantal

buitenlandse promovendi zal postdoc worden en daarna universitair docent. Dat is een goede zaak, want studenten en medewerkers leren veel van elkaars filosofische tradities. Als je aan het internationale debat wilt meedoen, is het goed om een internationale staf te hebben. Tegelijkertijd hebben we geleerd dat internationalisering gelukkig niet betekent dat we de Nederlandse wijsgerige traditie moeten vergeten. Sterker nog: dankzij je lokale en nationale eigenaardigheden heb je iets unieks in te brengen in het internationale debat.”

ROBERT VISSCHER

DE INVLOED VAN GAMES

De faculteit Wijsbegeerte van de Erasmus Universiteit Rotterdam bevat vier onderzoeksgroepen: geschiedenis van de Nederlandse wijsbegeerte, theoretische filosofie, praktische filosofie en filosofie van mens en cultuur. Van die laatste groep is Jos de Mul hoofd. De Mul doet onderzoek naar de impact van informatie- en communicatietechnologieën op de identiteitsconstructie. “Vraag aan iemand wie hij is en je krijgt een verhaal. We identificeren ons met

de verhalen die we vertellen.” Maar volgens De Mul verandert dat op dit moment door de moderne technologie. “Games zijn momenteel in het leven van jongeren belangrijk. Langzamerhand krijgt alles, van politiek tot onderwijs, een speels karakter. We onderzoeken hoe de identiteitsconstructie hierdoor verandert.” De Mul schreef een aantal succesvolle filosofische boeken, waaronder *Cyberspace odyssee*. Eind vorig jaar verscheen *De domesticatie van het noodlot*. (RV)

Jos de Mul:
“De vaste staf zal in de nabije toekomst internationaler worden”

Foto: Serge Ligtinberg

PROJECT EXISTENTE SELECTEERT INDONESISCHE TOPSTUDENTEN

Klaar voor het Nederlandse bedrijfsleven

Nederlandse bedrijven zitten te springen om technenuten, maar studenten in deze richting worden steeds schaarser. Het project Existente wil twee vliegen in een klap slaan. Indonesische studenten stromen hier bij een hbo-techniekopleiding in en worden klaargestoomd voor de Nederlandse arbeidsmarkt.

De Indonesische studenten tijdens een uitstapje naar Madurodam

Foto's: Serge Ligteneberg

Last van heimwee hebben ze niet en de Nederlanders zijn vriendelijk, vinden ze. Maar het is hier zo koud. Het is half december en de zestien Indonesische studenten die deelnemen aan het project Existente, hebben zich op de Haagse Hogeschool verzameld. De groep, elf jongens en vier meisjes, is dit studiejaar op verschillende hogescholen ingestroomd in het vierde jaar van een Engelstalige technische opleiding. Eens in de twee maanden komen ze met de voltallige groep bij elkaar. Dan wisselen ze ervaringen uit, krijgen ze allerlei informatie en staat er een uitstapje op het programma. Vandaag is dat een bezoek aan Madurodam en de pier van Scheveningen.

“Het is heel belangrijk voor jullie om Nederlands te leren, zodat jullie de vacatures kunnen lezen”, benadrukt Bouke Bosgraaf van ingenieursvereniging Kivi/Niria tijdens het informatieve ochtendprogramma. “De arbeidsmarkt is briljant, vooral voor mensen met een technische opleiding. Er is veel behoefte aan jong gekwalificeerd personeel.”

Waarom is er hier zo weinig belangstelling voor een technische studie?, vraagt een van de studenten verbaasd. “Alle Nederlandse studenten willen manager worden”, zegt Bosgraaf. “Ze willen geen vieze handen maken en gaan rechten of economie studeren. Daarom zijn jullie uitgenodigd om in Nederland te komen studeren en aan het werk te gaan.”

Prachtige kans

Het project Existente is een initiatief van het ministerie van OCW en de HBO-raad. Het aantal techniekstudenten loopt al jaren terug, terwijl de vraag van het bedrijfsleven naar technici alleen maar toeneemt. Het ministerie heeft daarom subsidie beschikbaar gesteld om excellente Indonesische studenten hier te laten studeren in de hoop dat ze na het halen van hun diploma een aantal jaren in Nederland willen werken (zie kader op pag. 20).

De kandidaten krijgen hun huisvesting en collegegeld vergoed. Een prachtige kans om je internationaal te oriënteren, vinden de Indonesiërs. “Ik wilde graag naar het buitenland omdat je bij ons niet veel leert over de nieuwste technieken”, zegt Ivan Sulaiman (21), die elektrotechniek studeert aan de Fontys Hogeschool in Eindhoven. “Ik had geen specifiek

land op het oog, maar toen ik over dit programma hoorde was de keus voor Nederland snel gemaakt.” De nadruk ligt in het project op het werven van knappe koppen. Existente sluit daarmee aan op de kennis beurzen voor niet-EU-studenten. “In Indonesië selecteert men bij universiteiten veel meer dan in Nederland”, vertelt projectleider Paul Minnee van de HBO-raad. “Onderwijs is daar een vraagmarkt. Wij hebben de beste studenten van de beste universiteiten benaderd, zoals de Technische Universiteit van Bandung en de Petra-universiteit op Surabaya.”

Excellentie

De betrokken hogescholen hebben de studenten zorgvuldig geselecteerd via interviews en tests. Toch blijft excellentie moeilijk meetbaar, vindt Gerard de Fraiture van de Saxion Hogeschool in Deventer. Hij begeleidt drie Indonesische studenten die zijn ingestroomd bij environmental engineering. “In Indonesië werken ze met een gemiddeld cijfer op een vierpuntsschaal; 3,5 of hoger is excellent. Het klopt dat de studenten goed kunnen reproduceren. Maar hier gaat het om het toepassen van kennis. Ik merk dat deze studenten er op sommige onderdelen uitknallen, terwijl ze met andere dingen niet significant beter scoren.”

“De studie is ingewikkelder dan bij ons”, zegt Anton Kalagis (22). Hij studeert informatietechnologie bij Hogeschool Inholland in Diemen. “Hier is het onderwijs meer gericht op de praktijk. Ik heb nu al twee projecten gedaan waarbij de recentste ontwikkelingen aan de orde kwamen.”

Projectleider Minnee hoopt dat de studenten zo succesvol zijn, dat ze na hun studie een arbeidscontract krijgen aangeboden. “We hebben de belangstelling bij het bedrijfsleven geïnventariseerd. In principe staat men positief tegenover dit initiatief. Maar baangaranties worden niet gegeven. Het blijft maatwerk voor elke kandidaat.” Goede begeleiding van de betrokken hogescholen om de student op de juiste stageplek bij een toonaangevend bedrijf te krijgen, is daarom cruciaal.

Huiverig

Het is inmiddels half februari en de hele groep is op stage. Want na de theorie staat de tweede helft van het jaar in het teken van de stage en de afstudeeropdracht.

Jan Baas van de opleiding informatietechnologie van Inholland heeft vijf studenten onder zijn hoede. “Het was vrij ingewikkeld om voor allemaal een stageplek te vinden”, vertelt hij. “In een halfjaar moeten ze een stage en een afstudeeronderzoek combineren. Normaal doe je dat achter elkaar. Niet ieder bedrijf voldoet dus aan onze normen.” Toch is het uiteindelijk gelukt om voor alle vijf een adres te vinden. Bij de Engelstalige opleiding civiele techniek van de Hogeschool Utrecht studeren vijf Existente-deelnemers. Het regelen van de stages en afstudeeropdrachten is begeleider Frans van Heerden een beetje tegengevallen. “Toen puntje bij paaltje kwam, haakten enkele bedrijven af. Het knelpunt bleek te zitten in het onderhouden van externe contacten. Men was er huiverig voor om buitenlandse studenten dat te laten doen.” Inmiddels zijn alle studenten aan de slag in een bedrijf. In juni moeten ze hun scriptie inleveren. Het diploma krijgen ze dan in juli. “En dan wordt het spannend. Dan gaan we proberen om ze als trainee in een bedrijf te laten werken”, blikt Van Heerden vooruit.

Donkere dagen

De meeste Indonesische studenten willen graag de Nederlandse arbeidsmarkt op. Een van de belangrijkste redenen is dat hier wordt gewerkt aan de nieuwste technieken. Verder is het salaris beter. “Ik ben erg geïnteresseerd in tele- en radiocommunicatie”, zegt Ivan Sulaiman. “Maar als ik na mijn studie terug zou gaan naar Indonesië, zou ik de kennis die ik hier heb opgedaan, niet maximaal gebruiken. Daarom wil ik in Nederland aan het werk.”

Maar alle betrokkenen weten dat het nog lastig gaat worden om de Indonesische bollebozen hier aan de slag te krijgen. De verblijfsvergunning van de studenten loopt tot 1 september. “Als kenniswerker

moet je minimaal een inkomen hebben van 34.000 euro. Dat is minstens 2.600 euro per maand”, rekt Jan Baas van Inholland voor. “De meeste beginnende it'ers verdienen ongeveer 2.100 euro. Alles staat of valt met de medewerking van de overheid. Het klimaat is niet meer zo slecht als in de donkere dagen van Verdonk, maar ik weet niet of deze studenten nog zullen profiteren van het verbeterde klimaat.” Een andere optie is om het traineeship een onderdeel van de studie te maken. Een student krijgt immers makkelijker een verblijfsvergunning dan een buitenlandse werknemer. “Daar beraden we ons nog op”, zegt projectleider Minnee. “Dit is een proefproject. Dan loop je voortdurend tegen grenzen aan.” Ondanks alle onzekerheden wordt er al volop geworven voor volgend studiejaar, niet alleen in Indonesië, maar ook in China. Minnee streeft dan naar een instroom van vijftig studenten. Een kink in de kabel is dat de kennisbeurzen een jaar zijn uitgesteld. Maar ook daar zal een mouw aan te passen zijn, is zijn overtuiging.

ELS HEUTS

ARBEIDSMARKT LONKT NAAR INDONESISCHE BRAINS

Het project Existente (Excellent International Students Entering Technical Education) biedt Indonesische excellente studenten de mogelijkheid om in het vierde jaar van een hbo-techniekopleiding in te stromen. De geselecteerden hebben er drie tot vier jaar stu-

die opzitten aan een gerenommeerde universiteit in Indonesië. In Nederland worden ze getraind om in het bedrijfsleven aan de slag te gaan. Na afloop van het jaar ontvangen de deelnemers een *double degree*, een diploma van een

Nederlandse hogeschool en van hun Indonesische universiteit. De hoop is dat de afgestudeerden de Nederlandse arbeidsmarkt opgaan. Participanten in het project zijn Fontys Hogescholen (electronic engineering), Saxion (environmental engineering), Inholland (informa-

tietechnologie) en de hogescholen van Den Haag (chemie), Utrecht en Groningen (beide met civiele techniek). Het ministerie van OCW subsidieert het project tot juni 2008. Daarna moet Existente zichzelf bedruipen. (EH)

ACHTERGROND

Capaciteitsopbouw in arme landen betekent daar goede mensen selecteren

Klinkende munt voor arme landen?

Foto's: Roel Burgler

Universiteiten schermen, als het uitkomt, vaak met hun betrokkenheid bij ontwikkelingslanden. Maar hoeveel geld hebben ze daar uit eigen middelen – dus los van subsidies – voor over? Transfer doet een poging tot een inventarisatie.

Elke universiteit doet wel onderzoek naar thema's die voor ontwikkelingslanden van belang zijn, vaak in samenwerking met onderzoekers en studenten in die landen. Het ministerie van Buitenlandse Zaken hecht daar steeds meer waarde aan en is, via het Directoraat Generaal Internationale Samenwerking (DGIS), ook steeds guller voor de universiteiten. De programma's NPT (capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden) en NFP (studiebeurzen voor mensen uit die landen) worden uitgebreid, de Technische Universiteit Delft kreeg van DGIS vijftien beurzen voor Afrikaanse studenten cadeau, en het ministerie wil wetenschappers ook op andere manieren betrekken bij het beleid op het gebied van internationale samenwerking. 'Graag!', lieten de universiteiten eind 2005 aan toenmalig minister Van Ardenne weten, want ontwikkeling in arme landen gaat ze ter harte. In hoeverre zetten ze die claim op *commitment* om in klinkende munt?

Cijfers

Wie op de cijfers afgaat, ziet dat de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) het gulst is. Zij stelt jaarlijks ongeveer 750.000 euro beschikbaar voor beurzen voor studenten en promovendi uit ontwikkelingslanden. Het geld wordt toegekend via het RUG Fellowship-programma, het Eric Bleuminkfonds en het Ubbo Emmiusfonds, fondsen die de universitaire gemeenschap voortdurend bijvult. Daarnaast stelt het college van bestuur jaarlijks ongeveer 85.000 euro beschikbaar voor samenwerking met Afrika en 'OS-achtige' activiteiten in Azië.

Een belangrijke beleidsmatige inspanning levert de Universiteit Utrecht (UU). Volgens Hetty Winkel, beleidsmedewerker internationalisering, had de universiteit in het verleden een centraal beleid dat sterk op ontwikkelingssamenwerking was gericht. “Nu de activiteiten vanuit de faculteiten plaats-

vinden, wordt in de regio zuidelijk Afrika hoofdzakelijk gekozen voor Zuid-Afrika, waar het niveau voor onszelf interessanter is, en niet meer voor Mozambique en Zimbabwe. Wij proberen dat bij te sturen door met Zuid-Afrika noord-zuid-zuid-programma's op te zetten, waardoor de armere landen er toch ook bij worden betrokken. Want de universiteit wil vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid blijven bijdragen aan capaciteitsopbouw in zulke landen."

Voor dat 'regiobeleid' ten aanzien van Latijns-Amerika en zuidelijk Afrika is uit centrale middelen twee maal 40.000 euro beschikbaar. Met dat geld worden samenwerkingsprojecten gestimuleerd. De faculteiten dragen per project bij. Van het regiobudget voor Azië (370.000 euro) is ongeveer 10 procent bestemd voor samenwerking met partners waaraan de universiteit meer te bieden heeft dan andersom. Utrecht heeft geen aparte beurzen voor studenten uit ontwikkelingslanden.

Duurzame ontwikkeling

Een aantal Nederlandse universiteiten heeft hele onderzoeksinstituten die zich bezighouden met ontwikkelingsvragen, uiteenlopend van bestuurlijke culturen of verstedelijking in landbouwgebieden tot nieuwe technologieën en gewassen voor arme landen. Zulke instituten zijn te vinden in Maastricht en Amsterdam, maar bijvoorbeeld ook aan de TU

Eindhoven. Maar om de zaken niet te ingewikkeld te maken, laten we die instituten in deze inventarisatie buiten beschouwing en kijken we alleen naar die kennisversterkende activiteiten die de universiteiten zelf betalen, zonder dat er een overheidsvergoeding tegenover staat.

In dat geval gaat het lijstje verder met de TU Delft. Die stelt in 2007, naast de beurzen die de universiteit van DGIS kreeg, uit de centrale middelen eenmalig tien beurzen beschikbaar voor studenten uit Afrika. Dit jaar staat Delft in het teken van duurzame ontwikkeling, speciaal in Afrika. Kosten van de tien beurzen: ongeveer 350.000 euro.

De Radboud Universiteit Nijmegen geeft volgens medewerker externe relaties Willem Scholten jaarlijks 125.000 euro uit aan beurzen voor onderzoekers uit ontwikkelingslanden. "Als je alleen naar geld kijkt, denk je: 'Is dat alles?'" zegt Scholten. "Maar er wordt ook veel tijd in gestoken. Die krijgen de faculteiten weer vergoed met ongeveer 500.000 euro."

Mundo (*Maastricht University Centre for International Cooperation in Academic Development*) krijgt elk jaar circa 230.000 euro uit de centrale

middelen, zegt directeur Han Aarts. Van wat Mundo 'verdient' met onder meer NPT-projecten, wordt jaarlijks 100- tot 150.000 euro overgeheveld naar een centraal beurzenfonds. Ongeveer datzelfde bedrag wordt vervolgens besteed aan beurzen voor talentvolle studenten uit ontwikkelingslanden.

"Altruïsme past niet meer op dezelfde manier als vroeger in de agenda's"

Onder het vriespunt

De Vrije Universiteit Amsterdam heeft een Centrum voor Internationale Samenwerking (CIS), vertelt directeur Kees van Dongen, "omdat de VU sterk hecht aan haar maatschappelijke verantwoordelijkheid. Maar daar tegenover voelt men op het niveau van de faculteiten de druk om te presteren en te publiceren.

Altruïsme past niet meer op dezelfde manier als vroeger in de agenda's." De Amsterdamse Vereniging Christelijk Hoger Onderwijs stelt via het CIS 100.000 euro beschikbaar voor projecten in Afrika.

De Universiteit Leiden heeft jaarlijks twee beurzen voor studenten uit Zuid-Afrika (Mandela-fonds) en een aantal instituten heeft relaties in Afrika en Indonesië, vertelt Leonard Engel. "Maar op centraal niveau is samenwerking met ontwikkelingslanden een beleidspunt onder het vriespunt. Hoewel, in

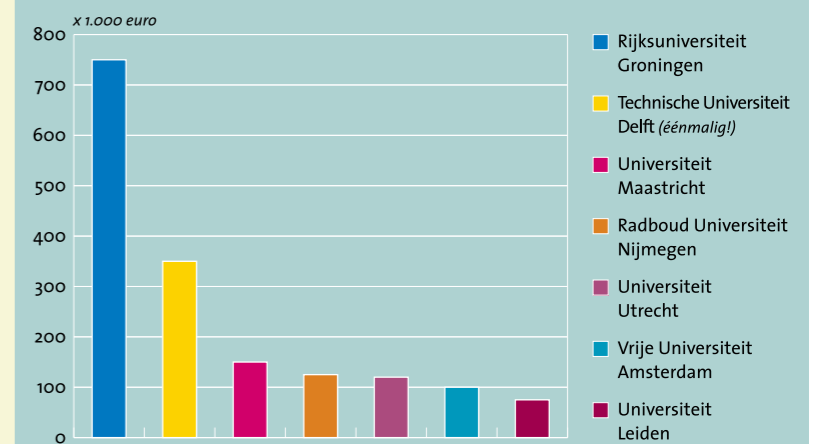
de toekomst wil de universiteit twee instellingen in ontwikkelende landen op lange termijn ondersteunen." Dat is toch niet onbelangrijk te noemen. De universiteiten van Amsterdam, Twente, Eindhoven en Rotterdam hebben nauwelijks of geen aparte fondsen voor samenwerking met of studenten uit ontwikkelingslanden, wat niet wil zeggen dat daar helemaal geen aandacht voor is. "Maar de UvA doet nu eenmaal weinig op dit terrein", meldt Anne van de Graaf. "Behalve natuurlijk het onderzoek bij bepaalde vakgroepen op het gebied van internationale sociologie, economie, armoedebestrijding." De Universiteit Twente heeft net een beurzenfonds ingericht uit centrale middelen voor studenten uit haar prioriteitslanden. Die liggen in Oost-Europa en Zuidoost-Azië, landen die volgens criteria van *International Development Assistance* (IDA) geen ontwikkelingslanden zijn.

Gelijkwaardigheid

Wageningen Universiteit ten slotte is een geval apart. Een groot deel van wat de universiteit doet, is gericht op ontwikkelingsvraagstukken in arme landen. Ook is de universiteit intensief betrokken bij internationale en nationale beleidsvorming, onderzoek en onderwijs op dat gebied. Wageningen vergeeft geen 'eigen' beurzen.

Wat worden we nu wijzer van deze inventarisatie? Allereerst dat universiteiten hun commitment ten aanzien van arme landen nogal verschillend invullen. Verder wordt duidelijk dat gelijkwaardigheid in de relatie met studenten en onderzoekers uit ontwikkelingslanden het belangrijkste uitgangspunt is geworden bij wat universiteiten met eigen middelen op dit gebied doen. Ontwikkelingsactiviteiten

Geschatte bedragen voor studenten uit en samenwerking met arme landen, uit eerste geldstroom en fondsenwerving

moeten bijna altijd passen in beleid gericht op het vergroten en profileren van excellentie in Nederland. "In pure kennisoverdracht geloven we niet meer", zegt Paul Althuis, voorzitter van het Platform International Education. "Capaciteitsopbouw in arme landen betekent: dáár goeie mensen selecteren die hun land gaan helpen om op eigen kracht te ontwikkelen. De armste landen zijn daarbij nu eenmaal niet in het vizier." Ten slotte is het opvallend dat alle medewerkers die Transfer sprak, het idee hebben dat hun colleges van bestuur de komende jaren in elk geval niet willen bezuinigen op samenwerking met universiteiten in ontwikkelingslanden.

DORRIT VAN DALEN

APPELS EN PEREN

Wat universiteiten uit eigen middelen besteden aan beurzen en samenwerking ten behoeve van arme landen, is niet gemakkelijk vast te stellen. Dat komt enerzijds doordat de universiteiten de betreffende zaken zeer verschillend en vaak decentraal hebben geregeld, anderzijds doordat dezelfde fondsen soms worden gebruikt voor

samenwerking waar vooral de buitenlandse partij beter van wordt en soms voor samenwerking die briljante studenten naar Nederland moet lokken. Er is dus sprake van een kist vol appels en peren, waaruit *Transfer*, in overleg met de geïnterviewden, heeft geselecteerd. Onder eigen geld wordt in dit artikel verstaan het geld uit de eerste

geldstroom (de centrale middelen die colleges van bestuur, faculteiten en onderzoekscholen inzetten) plus fondsen uit bijvoorbeeld legaten en private donaties. Fondsen van overheden of (multi)nationale organisaties zijn niet meegeteld. (DVD)

‘Ik heb verschrikkelijke dingen gezien’

Foto: Serge Ligteneberg

Karen 't Hooft

Voor haar studie celbiologie aan Wageningen Universiteit deed Karen 't Hooft (26) onderzoek naar het hiv-virus. In Kameroen raakte ze extra gemotiveerd om tegen de verspreiding van aids te vechten.

“Ik heb tijdens mijn studie fundamenteel onderzoek gedaan naar het hiv-virus. Hoe zou je in het genoom moeten ingrijpen om verspreiding van de ziekte door het menselijk lichaam tegen te gaan? Geweldig interessant onderzoek, waarmee je nog eens een hoger doel dient ook. Maar werkend in het lab miste ik de sociale component. Ik wou de mensen helpen van wie deze ziekte het leven ontwricht, die het het aller-moeilijkst hebben. En dan ligt het voor de hand om naar een ontwikkelingsland te gaan, want daar zijn de problemen natuurlijk het grootst. In mijn geval werd dat Kameroen.

Ik heb altijd geweten dat ik een tijd naar het buitenland zou gaan voor mijn studie. Het idee om me te moeten redden in een totaal andere cultuur sprak me aan. Ik hou ervan de uitdaging aan te gaan. En ik kan niet anders zeggen dan dat Kameroen een uitdaging was. Het is een vreselijk arm land, wat ik heftig vond. Als je daar gaat meewerken aan de aids-bestrijding, krijg je bepaald niet de leukste dingen te zien. Kinderen die verweesd zijn achtergebleven. Doodzieke mensen die de kracht niet hebben om hun huis uit te komen en hun medicijnen op te halen. Dat is behoorlijk indrukwekkend.

Ik heb voor een plaatselijke ngo gewerkt, die de mensen daar zelf hadden opgezet. Een belangrijke taak van ons was ervoor te zorgen dat de medicijnen op de juiste plekken kwamen. Gezien het

deplorabele wegennet van Kameroen nog een hele klus. Verder heb ik voorlichting over aids gegeven aan scholieren. Dat vond ik erg leuk om te doen. Ik merkte dat de leerlingen verrast waren over de weinig traditionele manier waarop wij onze informatie wilden overbrengen. We lieten hen rollenspellen doen, we discussieerden. Ik had echt contact met die kinderen.

Bierkaai

Ik weet natuurlijk niet of onze informatie ook zal beklijven. Ik hoop het. Als er eens in de zoveel tijd weer een Afrikaanse gezaghebber opstaat die beweert dat knoflook eten de manier is om niet besmet te raken, dan word ik ontzettend boos. Dan heb ik wel eens het gevoel dat we vechten tegen de bierkaai. Je moet de mensen zelf natuurlijk wel mee hebben. Daar ligt een belangrijke taak in Nederland, bij de aids-ambassadeur bijvoorbeeld. Die moet ervoor zorgen dat ook de politieke leiders in Afrika inzien wat de beste manier is om aids te bestrijden. Ik hoop op zijn minst nog een paar jaar ontwikkelingswerk te mogen doen. Ik heb in Kameroen zulke verschrikkelijke dingen gezien, dat ik extra gemotiveerd ben geraakt om tegen de verspreiding van aids te vechten.”

ANNEMIEKE BOSMAN

‘Ik mis de koopavonden in Franeker’

De Zuid-Afrikaanse Zubeida Zwavel volgde enkele jaren geleden de opleiding environmental business administration aan de Universiteit Twente. Terug in eigen land maakte ze promotie en kreeg ze meer respect van (mannelijke) collega's.

“Sinds ik terug ben uit Nederland, ben ik al tweemaal geheadhunt. Als gekleurde, vrouwelijke chemisch ingenieur met een MBA-opleiding ben ik een droom voor Zuid-Afrikaanse bedrijven.” Zubeida Zwavel uit Kaapstad moet lachen als ze het over haar ‘marktwaarde’ heeft. In Zuid-Afrika moeten bedrijven volgens de wet een bepaald percentage vrouwen, gehandicapten en niet-blanken aannemen, om zo de ongelijkheid die tijdens de Apartheid is ontstaan, recht te trekken. Haar huidskleur, sekse en buitenlandse diploma maken haar erg gewild.

In 2003 woonde Zubeida een jaar in Nederland voor de opleiding environmental business administration aan de Universiteit Twente (UT). Haar baas bleef tijdens die periode haar salaris doorbetalen, onder voorwaarde dat ze na terugkomst nog minstens twee jaar in dienst zou blijven. Maar ook zonder die afspraak zou Zubeida haar baan als consultant bij adviesbureau Beco niet hebben opgegeven, zegt ze. “Ik heb het naar mijn zin.”

In haar mintgroene huis in de veelkleurige wijk BoKaap denkt Zubeida met zichtbaar genoegen terug aan haar tijd in Nederland. “Ik heb er zo veel aan gehad, zowel qua carrière als op het persoonlijke vlak.” Niet alleen maakte ze promotie naar een managementpositie, het extra gewicht van haar cv leverde haar ook meer respect van collega's op. “Ik merkte dat vooral mijn mannelijke collega's me serieuzer gingen nemen.”

Koken

Verder woonde Zubeida in Nederland voor het eerst op zichzelf. Zoals veel moslima's in Zuid-Afrika ging ze pas het huis uit toen ze trouwde. Haar man en familie steunden haar bij de beslissing om de studie te gaan volgen. “Hoewel mijn vader op veel gebieden

heel streng is, heeft hij me altijd gestimuleerd om zo veel mogelijk uit mijn opleiding en werk te halen. En sommige kansen zijn gewoon te goed om te laten lopen.”

Een beurs van de Nuffic was voor Zubeida essentieel. Het collegegeld voor de MBA bedroeg 11.000 euro, oftewel 100.000 Zuid-Afrikaanse rand, een astronomisch bedrag voor de gemiddelde Zuid-Afrikaan. In Nederland leerde Zubeida, bij gebrek aan haar moeders kookkunst, zelf beter koken. Daarnaast leerde ze omgaan met mensen van andere culturen en religies. “Dat klinkt misschien gek voor iemand uit Zuid-Afrika, maar hier leven mensen heel erg in hun eigen kring. Ik ga bijna uitsluitend met familie en vrienden uit de BoKaap om.”

Tijdens haar MBA-opleiding was ze de enige Zuid-Afrikaanse in een groep die verder bestond uit Aziaten, Latijns-Amerikanen en mensen uit andere Afrikaanse landen. Ze huurde een flat samen met een katholieke en een presbyteriaanse medestudente. “Met mijzelf als moslima erbij hadden we een lekkere mix te pakken!”

Vriendjes

Conflicten waren er weinig. Zubeida vergelijkt zich met een spons. “Ik was heel open en tolerant, zoog alle nieuwe dingen op. Mijn vader heeft me geleerd tolerant te zijn. In Nederland kon ik dat toepassen.” Af en toe waren er wel spanningen als haar ene huisgenoot, een getrouwde vrouw met kinderen, zich ergerde aan het gedrag van de derde huisgenoot, een vrijgezelle jonge vrouw die tot laat uitging en vriendjes mee naar huis nam.

De MBA werd niet in Enschede gegeven, maar bij de UT-dochter in Franeker. “We kregen echt waar voor ons geld”, stelt Zubeida. Het niveau van de studie lag hoog en docenten hadden overduidelijk veel praktijkervaring. Regelmatig werden er bezoeken gebracht aan bedrijven, zoals Friesland Coberco, ten behoeve van case-studies over milieutechnologie. Veel opdrachten moesten in groepjes worden gedaan. Dat was nog wel eens lastig, omdat vooral de Chinese studenten gebrekkig Engels spraken.

“Ik mis de koopavonden in Franeker”, zegt Zubeida, om aan te geven dat ze het naar haar zin had in de Friese elfstedenstad. “Die waren zo gezellig, zelfs als het zacht regende of donker was. Al die mensen en

Zubeida Zwavel:
“Ik ben een droom voor Zuid-Afrikaanse bedrijven.”

lichtjes...” In eerste instantie was ze verbaasd dat het stadje zo veel winkels telde. Die verwondering verdween de eerste vrijdagavond van haar verblijf, toen uit de wijde omgeving mensen naar Franeker kwamen om inkopen te doen.

Het stereotiepe beeld van stugge Nederlanders moet Zubeida onderschrijven. Tot haar verbazing waren zelfs de jongeren in Franeker terughoudend in het maken van contact. “In mijn omgeving zijn het vaak juist de jongeren die interesse tonen in buitenlanders en vreemdelingen.”

Hoofddoek

Zubeida begrijpt niet waarom er zo veel commotie is over de hoofddoeken van moslima's in Nederland. “Het is toch een democratie?”, vraagt ze zich af. “Mensen mogen toch doen wat ze willen?” Zelf draagt ze, uit persoonlijke overwegingen, haar hoofddoek overigens vaker niet dan wel.

“Sommige kansen zijn gewoon te goed om te laten lopen”

Een discussie over het wel of niet toestaan van hoofddoeken zou in Zuid-Afrika nooit voorkomen, denkt Zubeida. In haar land wordt de vrijheid van religie op geen enkele manier beperkt, integendeel.

In winkelcentra zijn bidruimtes en overal kun je halal eten krijgen. Ze is verbaasd over de situatie in Turkije, waar vrouwen hun hoofddoek af moeten doen wanneer ze een overheidsgebouw ingaan. “Belachelijk toch?!” Zubeida zou best een tijd in Nederland willen wonen. De vrijheid om op de trein te springen en naar een nieuwe stad of buurland te rijden, vond ze heerlijk. “Er is niet eens een zichtbare grens! Je ziet aan de architectuur en de mensen dat je in een ander land moet zijn.” Helaas zal het er waarschijnlijk nooit van komen. “Mijn man krijg ik echt niet mee. Hij rilt al bij de gedachte aan het weer.”

LAURA KORS

Summer school dient student, instelling én maatschappij

Europese instellingen zouden meer aandacht moeten besteden aan het organiseren van summer schools. Dit zomeronderwijs kan op zeer veel fronten zijn diensten bewijzen, meent Jeroen Torenbeek.

Op het veelgeprezen Amerikaanse hogeronderwijsstelsel valt voor de echt kritische beschouwer veel af te dingen. Zo zijn de private Ivy League-universiteiten door hun torenhoge collegegelden krachtig afgegrensd voor het grootste deel van het studentenpubliek, behalve voor diegenen die een bètastudie ambiëren, dan wel de juiste sport beoefenen of de goede etnische achtergrond hebben. En of de brede bachelorfase, oorspronkelijk een oplossing voor het lousy Amerikaanse middelbaar onderwijs, ook in Europa het ideale aanbod is, is ook nog maar de vraag. We zouden trouwens nog veel meer kanttekeningen bij het Amerikaanse hoger onderwijs kunnen en moeten plaatsen.

Toch hebben onze Amerikaanse vrienden soms verrassend creatieve oplossingen voor bepaalde problemen. Zo gebeurt het wel eens dat een student niet geheel geconcentreerd aan het eerste semester begint (afgeleid door een cheerleader zullen we maar zeggen), en dat ook het tweede semester niet bracht wat *Mom and Dad* ervan hadden verwacht. Dan blijkt het jaar opeens een derde semester te hebben: de *summer school*. Drie halve jaren in een jaar, het panacee voor vele kwalen. Na de zomer zijn we weer bij.

Helemaal leuk wordt het als het derde halve jaar niet aan de eigen universiteit wordt gevolgd, maar bij een partnerinstelling in Europa. De student haalt binnen de tijd het benodigde aantal *credits*, hij voegt een internationale component toe aan het niet altijd even internationale Amerikaanse bachelordiploma, en,

door voor of na de cursus nog wat Europese hoofdsteden af te reizen, verbreedt hij de blik ook in algemenere zin.

Soorten en maten

Als het Europese hoger onderwijs op één punt een voorbeeld zou kunnen nemen aan het Amerikaanse systeem, dan is het wel op het punt van de summer school. Want niet alleen de studenten varen er wel bij, ook de overige stakeholders kunnen er hun voordeel mee doen.

Summer schools zijn er in allerlei soorten en maten. Zo bood een universiteit in Litouwen vorig jaar vijf cursussen, waaronder 'bevrijdend dansen aan de Baltische kust' en 'Japans voor beginners'. Een mooie combinatie van folklore en toevallige beschikbaarheid. Maar twee oude universiteiten in de buurt van Londen bieden al vele decennia cursussen die in Nederland bij het HOVO, Studium Generale of de Volksuniversiteit worden gegeven. Variërend van hoog academisch tot wel interessant niveau en geproduceerd door ambitieuze PhD's of gepensioneerde docenten, in ieder geval altijd buiten de disciplinegroepen. Een uitstekende manier om de indrukwekkende maar peperdure infrastructuur betaalbaar te houden.

De beste waar

Een nieuwe vorm is het type summer school waarbij de inhoud onversneden vanuit de disciplinegroepen komt, en waarbij alleen de algemene promotie en organisatie door een centraal bureau worden geregeld. Dit is het type summer school waarin de belangen van tal van betrokkenen samenkomen, en dat dus het krachtigst is.

Instellingen kunnen hiermee hun beste waar in de etalage te zetten. Ieder jaar weer speuren miljoenen studenten via internet naar een passende studieuze zomerbesteding. Zij laten zich rechtstreeks leiden

door een combinatie van prijs, omgeving én inhoud van het aanbod.

Minder internationaal georiënteerde instellingen kunnen via een summer school hun internationale profiel versterken, desgewenst als een eerste stap op weg naar meer. De summer school als profileringsinstrument dus.

Disciplinegroepen kunnen op verschillende manieren profiteren van een zomeraanbod. Zo kunnen de *hard sciences* zich verre reizen gedeeltelijk besparen door de beste studenten met *fee waivers* naar hun zomercursussen te lokken. Om vervolgens de allerbeste te verleiden om later een master te komen doen. Economen en sociale wetenschappers kunnen de hiaten die zich vrijwel zeker in de kennis van hun studenten bevinden, laten wegwerken door een verplichte cursus econometrie of statistiek aan te bieden. Er zijn, ten slotte, ook disciplines die met hun zomeraanbod (kunnen) verdienen. De summer school kan, kortom, ook worden ingezet als wervings- en selectie-instrument, als oplossing voor deficiënties bij de studenten en als *moneymaker*.

Stimulerende ervaring

En dan de docenten. Die zouden overbelast zijn en absoluut niet te porren voor onderwijs in de zomer, is een veelgehoorde klacht. Maar wie zich ooit heeft beziggehouden met een summer school, weet wel beter. Hoogleraren theoretische fysica, wiskunde en hydrologie hebben weliswaar niet te klagen over te weinig werk, maar zij worden bepaald niet overstroomd door hordes topstudenten die aan hun lippen hangen. Een dag over hun onderzoek praten voor een gemotiveerd en getalenteerd publiek, is voor hen een waar genoegen.

Voor docenten in de alfa- en gammahoek ligt dat iets anders. Zij hebben over het algemeen voldoende studenten. Maar voor hen kan het weer aardig zijn om bijvoorbeeld in de zomer twee maanden te doceren, om vervolgens de maanden september en oktober in de VS door te brengen. Een compensatie in tijd. In geld kan natuurlijk ook.

Voor iedere docent geldt in elk geval dat deelname aan een summer school een aantrekkelijke, stimulerende ervaring kan zijn, die ook nog eens een bijdrage kan leveren aan het cv.

In ieders belang is het, ten slotte, dat studenten niet als drop-out de universiteit verlaten. De summer school biedt een uitgelezen mogelijkheid om studenten met de nodige begeleiding nog de laatste credits voor het bachelordiploma te laten halen. Dat is goed voor de student die met diploma vertrekt, goed voor de financiering van de instelling, maar uiteindelijk vooral ook goed voor het hoger onderwijs, dat immers een maatschappelijke verantwoordelijkheid heeft.

Voor dit laatste punt brengt ons terug bij de voorbeeldfunctie van de Verenigde Staten. Laten we op dat gebied veel vergeten, maar laten we dit aspect nu vooral wél overnemen.

Jeroen Torenbeek is directeur van het Boswell Instituut van de Universiteit Utrecht, dat onderwijs en trainingen verzorgt voor cursisten uit binnen- en buitenland. Tot 2005 was hij directeur van het Bureau Buitenland van de UU.

“Summer school kan dienen als wervings- en selectie-instrument, als oplossing voor deficiënties en als moneymaker”

A G E N D A

April
2007

Op **3 april** organiseert de Nuffic voor het tweede achtereenvolgende jaar het Jaarcongres Internationalisering van het hoger onderwijs. Het congres vindt plaats in het Steigenberger Kurhaus Hotel in Den Haag/Scheveningen. Thema dit jaar is t.g.v. het elfde lustrum van de Nuffic: *Internationale samenwerking, the benefits: 55 jaar linking knowledge world wide*. Het programma zal bestaan uit workshops, plenaire zitting, receptie en een haardvuurdiner. Op 4 april worden er in de ochtend nog een aantal specialistische seminars gehouden. Meer informatie en aanmelding via: www.nuffic.nl

De EAIE geeft van **19 tot 21 april** in Dijon, Frankrijk de cursus *Integrating competencies in business school programmes*. Er wordt ingegaan op de manier waarop traditionele business schools omgaan met de globalisering en de toegenomen vraag naar ondernemers. De cursus geeft praktische middelen om curricula te ontwerpen die verschillende disciplines en vaardigheden samenbrengen. Tevens kunnen de deelnemers contacten leggen voor mogelijke internationale projecten en andere vormen van samenwerking. Meer informatie: www.eaie.org/training.

De HBO-raad organiseert op donderdag **26 april** haar derde jaarcongres met als titel 'Trends naar de toekomst'. Beroepsvernieuwing staat dit jaar centraal. Het jaarcongres bestaat onder meer uit een podiumprogramma met visionairs uit het onderwijs en het beroepenveld. Sprekers zijn onder meer Rein Willems, president-directeur van Shell Nederland en Karin van Gennip, CDA Tweede Kamerlid. Daarnaast zijn er workshops en ronde tafel bijeenkomsten. Aanmelden kan tot 12 april via www.hbo-raad.nl

Van **25 tot 27 april** organiseert de EAIE in Parijs de cursus *Setting up a career service*. Hoe kan men, met het oog op de toenemende internationalisering van het onderwijs, het beste een loopbaan adviescentrum opzetten? De cursus geeft inzicht in de diensten die aangeboden kunnen worden, de marketing en public relations en het beheer van verschillende netwerken. Meer informatie vindt u op: www.eaie.org/training.

Study-in-Holland-booth bij netwerkconferenties

Ook in 2007 organiseert de Nuffic een Study-in-Holland-booth bij de APAIE-conferentie, zoals recent in Singapore (7 – 9 maart), bij de NAFSA-conferentie in Minneapolis (27 mei tot 1 juni) en bij de EAIE-conferentie in Trondheim (12 – 15 september). Nederlandse universiteiten en hogescholen kunnen deelnemen aan deze stands. De hogeronderwijsinstellingen kunnen zichzelf hier presenteren, de

stand bemensen en partners uitnodigen voor de 'Dutch Drink'. Er is beloofd dat in 2007 meer standruimte wordt toegewezen dan in voorgaande jaren. Via de COI- en HIB-mailinglijsten is in december hierover informatie verspreid. Meer informatie is verkrijgbaar bij Rob Wieleman: 070 – 426 0297 of wieleman@nuffic.nl.

De EAIE organiseert van **10 tot 12 mei** in Amsterdam de cursus *Internationalisation: easy to state, hard to implement*. Bekijk uw rol als medewerker van een bureau buitenland in een ander licht en neem actiever deel aan de internationalisering van uw universiteit of hogeschool: verwerf nieuwe inzichten en de instrumenten voor het omgaan met weerstand en verandering. Meer informatie via www.eaie.org/training.

'The many faces of Internationalisation' is de titel van de jaarlijkse conferentie van de ACA, the Academic Cooperation Association, die van **13 tot 15 mei** in Berlijn wordt gehouden. Mede-organisatoren zijn de Duitse DAAD en de German-American Fulbright Commission. Tijdens de conferentie wordt ingegaan op de verschillende internationaliseringsmodellen en er zal een internationaliseringsagenda voor de toekomst worden vastgesteld. De openingsspeech wordt gehouden door eurocommissaris Jan Figel. Meer informatie is te vinden via <http://www.aca-secretariat.be/o8events/Berlin/berlin.htm>

Op **24 en 25 mei** organiseert de Nuffic de introductiecursus immigratieprocedures op het Nuffic-kantoor in Den Haag. De cursus is bedoeld voor beginnende internationaliseringsmedewerkers van instellingen voor hoger onderwijs die buitenlandse studenten begeleiden bij hun komst naar Nederland. De intensieve cursus geeft inzicht in het regelwerk en de procedures die moeten worden doorlopen als een internationale student (een deel van) zijn studie in Nederland wil volgen. Meer informatie en aanmelding via www.nuffic.nl

De jaarlijkse en 59-ste conferentie van de NAFSA, de Association of international Educators, vindt plaats van **27 mei tot 1 juni** in Minneapolis, Minnesota. Het thema van de bijeenkomst luidt Preparing Global Citizens. Er zijn zo'n 56 workshops en 200 andere sessies. De organisatie verwacht ongeveer 7.000 bezoekers uit de internationaliseringswereld. Een van de keynote-speakers is generaal Colin I. Powell. Meer informatie en aanmelding via www.nafsa.org

Mei
2007

Transfer wordt gratis

De Nuffic heeft besloten dat met ingang van het studiejaar 2007/2008 een abonnement op *Transfer* gratis wordt. De huidige abonnees zullen vanaf volgend studiejaar geen factuur meer ontvangen. Nieuwe abonnees kunnen zich voor een kosteloos abonnement aanmelden via www.ikabonneermij.nl/Transfer. *Transfer* komt negen maal per jaar uit en biedt nieuws en achtergronden over internationale samenwerking in het hoger onderwijs.

Fairs

Europosgrados Mexico Mexico-City, Monterrey	24 – 28 maart
EHEF Hong Kong 2007 Hong Kong	31 maart – 1 april
Ghedex 2007 Oman	16 – 18 april
Studyworld 2007 Berlijn	11 – 12 mei
Times Education Boutique New Delhi	26 – 27 mei

stichting **UAF**
voor vluchteling-studenten

‘Uw bijdrage geeft talentvolle vluchtelingen weer toekomst.’

Ruud Lubbers, voorzitter UAF

Studie en werk voor hoger opgeleide vluchtelingen

Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF

T (030) 252 08 35 | www.uaf.nl | Geef om talent, word donateur. Giro 76300

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

Transfer is hét vakblad over internationale samenwerking in hoger onderwijs en onderzoek.

Transfer houdt u negen keer per jaar op de hoogte van de jongste ontwikkelingen op dit gebied.

Transfer biedt:

- nieuws en achtergronden;
- prikkelende opinies;
- columns van belangrijke personen in het hoger onderwijs;
- een actuele agenda met relevante activiteiten, en nog veel meer.

Wilt u ontdekken wat Transfer u te bieden heeft?

Vraag dan een gratis proefexemplaar aan.

Vul hiernaast uw gegevens in en stuur deze bon naar:
Nuffic, redactie Transfer, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag.

Naam: (m/v)

Voorletter(s):

Adres:

Postcode en plaats:

Telefoon:

E-mail:

Onderwijsinstelling/bedrijf:

Afdeling: